

СЕКЦІЯ 7
СТАТИСТИКА

УДК 311.2:338.27

Огай М.Ю.

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
відділу соціально-демографічної статистики
Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи
Національної академії наук України

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ДОСТУПНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ
ЗА УМОВИ ЗНАЧНОГО ПІДВИЩЕННЯ ТАРИФІВ

У статті розглянуто підходи до оцінювання та короткострокового прогнозування економічної доступності житлово-комунальних послуг для домогосподарств України. Зокрема визначено наявне надійне інформаційне забезпечення та прийнятний метод, що може бути застосований для аналізу платоспроможності споживачів послуг. Наведено результати розрахунку економічної доступності послуг для різних груп домогосподарств за умови реалізації кількох сценаріїв підвищення тарифів та цін на житлово-комунальні послуги.

Ключові слова: економічна доступність, платоспроможність, частка витрат, вибіркові обстеження домогосподарств, мікроімітаційне моделювання, житлово-комунальні послуги.

Огай М.Ю. ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДОСТУПНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ ПРИ УСЛОВИИ ЗНАЧИТЕЛЬНОГО ПОВЫШЕНИЯ ТАРИФОВ

В статье рассмотрены подходы к оцениванию и краткосрочному прогнозированию экономической доступности жилищно-коммунальных услуг для домохозяйств Украины. В частности определено наличное надежное информационное обеспечение и приемлемый метод, который может быть применен для анализа платежеспособности потребителей услуг. Приведены результаты расчета экономической доступности услуг для разных групп домохозяйств при условии реализации нескольких сценариев повышения тарифов и цен на жилищно-коммунальные услуги.

Ключевые слова: экономическая доступность, платежеспособность, доля расходов, выборочные обследования домохозяйств, микроимитационное моделирование, жилищно-коммунальные услуги.

Ohai M.Y. EVALUATION OF HOUSING SERVICES AFFORDABILITY UNDER SIGNIFICANT TARIFF ESCALATION

The approaches to evaluation and short-term forecasting of housing services affordability for households of Ukraine are considered. In particular, the available and reliable information support and method that can be applied for the analysis of the consumers' solvency rate are determined. The results of services affordability calculations for households' different groups with several scenario of increasing of housing services tariffs and prices are presented.

Keywords: affordability, paying capacity rate, costs share, households sample surveys, microsimulation, housing services.

Постановка проблеми. Проведення ефективної політики у сфері ціноутворення на комунальні послуги та зменшення негативного впливу підвищення вартості послуг на рівень життя населення вимагає застосування сучасного інструментарію аналізу та оцінки економічної доступності комунальних послуг для споживачів. Сьогодні подібні дослідження ініційовані багатьма органами державної влади, насамперед Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), а також міжнародними організаціями, такими як Американське агентство з міжнародного розвитку, Світовий банк та іншими, що свідчить про актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням аналізу та оцінювання економічної доступності житлово-комунальних послуг (далі – ЖКП) наразі присвячено відносно небагато наукових робіт, що пов'язано передусім з відсутністю або обмеженим доступом до необхідної для аналізу інформації. Серед публікацій доцільно виокремити роботи В. Саріогло, О. Корчміта, які займалися розробкою підходів до модернізації інформаційного забезпечення соціальної політики, зокрема у сфері ЖКП [1–3]. Також слід відмітити роботи О. Романюк, А. Бабак, А. Левиць-

кого, Е. Теслюк, Ф. Лейт, К. Петрини та ін., які присвячені дослідженню наслідків підвищення тарифів на окремі послуги ЖКП та розробці заходів соціального захисту малозабезпечених громадян в рамках реалізації проектів з реформування в житлово-комунальній сфері в Україні [4–7]. Запропонована стаття є логічним продовженням наукових досліджень автора щодо визначення інструментів оцінювання якості комунальних послуг та впливу якості на платоспроможність населення [2; 3; 8; 9]. Однак питання щодо оцінювання економічної доступності на основі надійного інформаційного забезпечення на макrorівні ще не досить вивчені.

Завдання статті полягає в оцінці та короткостроковому прогнозуванні на основі сучасного інструментарію економічної доступності житлово-комунальних послуг для споживачів за умови підвищення тарифів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, показники економічної доступності послуг (або платоспроможності споживачів) визначають рівень доходу домогосподарства, достатній для оплати послуг без перерозподілу витрат між іншими статтями. Домогосподарство вважається здатним платити за спожиті ЖКП у повному обсязі, якщо оплата цих послуг не вимагає скорочення витрат

на інші товари і послуги першої необхідності [4; 7]. За оцінками фахівців, частка платежів за ЖКП не повинна перевищувати 10% від сукупного доходу сім'ї [10]. Перевищення цієї частки призводить до швидкого зростання заборгованості, а малозабезпечені домогосподарства змушені відмовлятися від життєво важливих товарів і послуг.

Економічна доступність (платоспроможність) залежить як від вартості споживання послуг, так і від фінансової здатності населення сплатити за спожиті послуги, тобто пов'язана в основному з визначенням тягаря (питомої ваги) витрат населення на оплату послуг. Це означає, що доступність послуг зростає, якщо їх вартість зменшується та/або фінансові можливості населення зростають. Здатність населення оплачувати послуги оцінюється з використанням макроекономічних даних (на рівні країни в цілому) та мікроекономічних даних (на рівні окремих категорій або груп домогосподарств).

Оцінка доступності послуг на макrorівні є необхідною при виявленні проблеми доступності послуг і оцінки її масштабності, а також при порівнянні ситуації між країнами. Водночас такий аналіз є недостатнім при розробці конкретних заходів щодо зміни тарифної політики в сфері ЖКП. Оцінка платоспроможності на мікрорівні дозволяє визначити масштаб проблеми і є надзвичайно корисною при розробці заходів соціального захисту населення з низькою платоспроможністю.

Для аналізу та оцінки платоспроможного попиту на мікрорівні необхідна детальна та надійна інформація про всіх споживачів щодо їх витрат/доходів, нарахувань/сплати за послуги, наявності та обсягів субсидій/пільг і т.п. Враховуючи, що в Україні такий реєстр інформації відсутній, основним джерелом даних, яке може бути використано для аналізу платоспроможності, є мікродані державних вибірко-вих обстежень.

В Україні базовим джерелом інформації на мікрорівні, придатним для аналізу та прогнозування економічної доступності послуг, є дані державного вибіркового обстеження умов життя домогосподарств [1-3]. Вибіркове обстеження умов життя домогосподарств (далі – ОУЖД) є ключовим джерелом інформації для комплексного дослідження рівня матеріального добробуту різних соціальних груп населення України, яке об'єктивно відображає вплив на життєвий рівень домогосподарств основних процесів соціально-економічного розвитку України. ОУЖД з 1999 р. Державна служба статистики України проводить щоквартально на постійній основі, і базується воно на загальноприйнятих міжнародних стандартах. Щоквартально обстежується близько 10,5 тис. домогосподарств, які репрезентують близько 17 млн домогосподарств України [11]. Структура масиву мікроданих ОУЖД уможливило формування переліку змінних, необхідних для аналізу платоспроможності домогосподарств.

Основним підходом, який може бути застосований для аналізу та оцінювання економічної доступності послуг на основі файлів мікроданих ОУЖД, є використання методу мікроімітаційного моделювання. Мікроімітаційне моделювання – це моделювання на рівні одиниць макrorівня (в соціальних науках в основному особи, сім'ї або домогосподарства), основна ідея якого полягає в тому, що кінцеві процеси від дій та взаємодій великої кількості одиниць макrorівня найкращим чином можуть бути пояснені через спостереження за цими одиницями та їх поведінкою (реакцією) на зміну політики [3]. Ключовими складо-

вими мікроімітаційного моделювання є масив мікроданих, який характеризує репрезентативну сукупність домогосподарств, система нормативних правил, моделі поведінки одиниць мікрорівня [1].

Таким чином, представлений далі аналіз платоспроможності ґрунтується на мікроданих ОУЖД. Використано дані опитування у І кв. 2013 р., оскільки вони характеризують рівень життя домогосподарств в опалювальний період. Для забезпечення більш об'єктивних оцінок у прогнозному періоді з дослідження виключено зони з особливим статусом (Автономна Республіка Крим, Донецька та Луганська області, м. Севастополь).

Рівень економічної доступності послуг оцінено на основі частки витрат в структурі грошових доходів домогосподарств в цілому і для окремих груп домогосподарств (за типом місцевості, квінтільними групами), а також для їх типових представників. Також слід взяти до уваги, що запропонований аналіз динаміки здійснюється за умови незмінності таких чинників, як рівень доходів, рівень інфляції, зміна обсягів споживання послуг, зміна поведінки споживачів щодо споживання послуг.

Слід зазначити, що необхідною умовою здійснення прогнозних розрахунків є наявність інформації на макrorівні про розміри тарифів та сценарії їх підвищення, які, як правило, розробляє регуляторний орган, насамперед НКРЕКП. Оскільки на момент здійснення розрахунків сценарії підвищення тарифів та цін не було затверджено, в ході дослідження розглянуто умовні, але близькі до реалій сьогодення, сценарії поступового підвищення тарифів ЖКП до рівня економічно обґрунтованих спочатку в 2 рази (у І кв. 2015 р.), та в 3 рази (у І кв. 2016 р.) .

Отже, аналіз споживачів послуг ЖКП показав, що у І кв. 2013 р. 99,7% домогосподарств України користувалися житлово-комунальними послугами, в тому числі отримували централізовані послуги: 99,3% – з електропостачання, 76,0% – з газопостачання, 63,3% – з водопостачання, 45,2% – з водовідведення, 34,5% – з опалення.

Середньомісячні грошові доходи споживачів житлово-комунальних послуг у І кв. 2013 р. становили 3 735,5 грн, а обсяги витрат за ЖКП склали близько 429 грн в місяць. При цьому середня частка витрат на житлово-комунальні послуги в цілому в грошовому доході домогосподарств становила 11,5%.

За умови підвищення вартості ЖКП слід очікувати таких наслідків (див. також табл. 1):

- у І кв. 2015 р., за умови зростання вартості ЖКП у 2 рази, частка витрат у грошовому доході домогосподарств зросте з 11,5% до 24,7%; у І кв. 2016 р., за умови зростання вартості ЖКП у 3 рази, відповідна частка зросте з 11,5% до 36,1%;

- у І кв. 2013 р. кожне друге домогосподарство сплачувало 10% і більше від грошового доходу за послуги ЖКП. За умови зростання вартості ЖКП, відповідна частка зросте у 1,7 рази і становитиме близько 90% як у І кв. 2015 р., так і у І кв. 2016 р.;

- частка домогосподарств, які сплачуватимуть за ЖКП 15% і більше від грошового доходу, зросте майже в 2,6 рази як у І кв. 2015 р., так і у І кв. 2016 р., порівняно з І кв. 2013 р.

Також звернемо увагу на той факт, що при збільшенні вартості ЖКП у 2 рази частка домогосподарств, які сплачуватимуть за послуги 50% і більше від свого грошового доходу, зросте в 9 разів у І кв. 2015 р. та майже в 20 разів у І кв. 2016 р. порівняно з І кв. 2013 р., і становитиме 12,6% та 27,8% відповідно.

Таблиця 1
Аналіз наслідків зміни вартості ЖКП
у 2013–2016 рр.

	I кв. 2013	I кв. 2015	I кв. 2016
Середньомісячні грошові доходи, грн/ домогосподарство	3 735,5	3 735,5	3 735,5
Середньомісячні витрати на ЖКП, грн/ домогосподарство	428,8	922,6	1 346,9
Частка витрат на ЖКП у грошовому доході, %	11,5	24,7	36,1
Частка споживачів, що сплачуватимуть за послуги 10% і більше від доходу, %	53,5	89,5	89,6
Частка споживачів, що сплачуватимуть за послуги 15% і більше від доходу, %	30,6	77,5	79,2

Слід нагадати, що соціальний захист споживачів житлово-комунальних послуг в Україні здійснюється шляхом надання пільг та житлових субсидій. Житлові субсидії є механізмом адресного соціального захисту малозабезпечених верств населення, що надаються у безготівковій формі для відшкодування витрат, зокрема на оплату комунальних послуг [7]. З 1 жовтня 2014 р. змінився порядок призначення житлових субсидій, зокрема він враховує базову норму плати за ЖКП – 15% [12].

Таким чином, можна підсумувати, що при збільшенні вартості ЖКП навіть у 2 рази більшість домогосподарств України опиняться на межі виживання під тягарем житлово-комунальних витрат і, можна припустити, буде змушена змінювати споживчу поведінку в напрямку зменшення, або навіть відмови від споживання окремих ЖКП. Це також означає, що вже у I кв. 2015 р. право на отримання житлової субсидії з'явиться у близько 75% домогосподарств України, в той час як у I кв. 2013 р. житлову субсидію та/чи пільгу отримували лише 22,1% споживачів послуг.

Слід врахувати також, що у разі реалізації запропонованих сценаріїв підвищення тарифів на ЖКП, не всі домогосподарства – потенційні отримувачі житлової субсидії – звернуться за нею. Проте збільшення розміру субсидії приведе в дію так званий «психологічний чинник». Попередні дослідження цього явища довели існування прямої залежності між рівнем зміни тарифів на ЖКП та часткою субсидіантів [2]. Тож слід очікувати значного зростання навантаження на систему соціального захисту населення.

Проаналізуємо платоспроможність домогосподарств при підвищенні вартості ЖКП у 3 рази залежно від місця проживання споживачів. Так, у I кв. 2013 р. частка домогосподарств, які прожи-

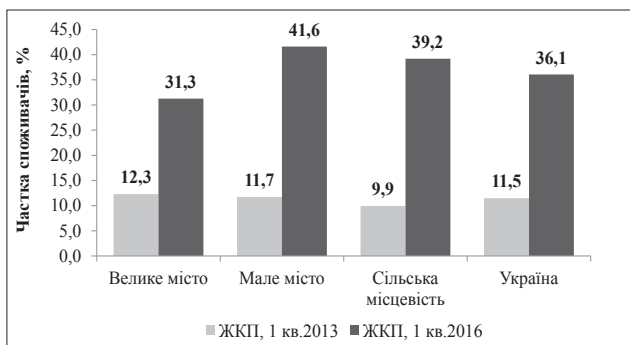

Рис. 1. Платоспроможність споживачів за типом місцевості, %

вали в міських поселеннях становила 38,7%, у малих містах – 26,2%, у сільській місцевості – 35,1%. Найвищою середня частка витрат на ЖКП була у споживачів великих міст і становила 12,3%, в той час як у споживачів сільської місцевості – 9,9%. Разом із цим підвищення вартості ЖКП в 3 рази найбільшою мірою позначиться на платоспроможності саме споживачів сільської місцевості, для яких частка витрат на ЖКП зросте в 4 рази і становитиме 39,2% (рис. 1).

Отримані результати є цілком логічними з огляду на види послуг, які отримують споживачі різної місцевості проживання. Так, щонайменше с споживачів великих міст отримують всі централізовані послуги. Споживачі ж сільської місцевості фактично не отримують відносно вартісні послуги з опалення, однак використовують надзвичайно дорогий природний газ, навіть незначне зростання ціни на який досить негативно впливає на доступність всіх ЖКП.

Хоча 86,2% споживачів міських поселень також отримують послуги з газопостачання, однак використовують його лише для приготування їжі та/або підігріву води. Проте споживачі у сільській місцевості в основному природний газ використовують, крім зазначеного вище, також для обігріву житла в опалювальний період, оскільки користуються індивідуальною системою опалення. А це в свою чергу позначається на обсягах споживання, які в десятки разів більшими, ніж у споживачів міських поселень.

Аналіз платоспроможності споживачів ЖКП залежно від рівня їх доходу дає можливість визначити частку домогосподарств, які вимушені платити за послуги «занадто багато». Отримані розрахунки дозволяють зробити висновки, що в I кв. 2013 р. абсолютні витрати на житлово-комунальні послуги 20% найбільш заможних домогосподарств були майже вдвічі вищими, ніж відповідні витрати 20% найбідніших домогосподарств і становили 626 грн в місяць проти 340 грн в місяць відповідно. Разом із цим частка витрат була вищою в 1-й квінтільній групі та відрізнялася від частки витрат у 5-й квінтільній групі лише в 1,4 рази.

За умови підвищення вартості ЖКП у 3 рази частка витрат на житлово-комунальні послуги в грошовому доході 20% найбідніших домогосподарств зросте в 3,7 рази з 14,1% до 52,1%. Разом із цим відповідна частка витрат 20% найбільш заможних домогосподарств збільшиться лише 2,5 рази і становитиме 25,7% у I кв. 2016 р. проти 10,3% у I кв. 2013 р. (рис. 2).

Для оцінювання економічної доступності на основі аналізу типових представників споживачів послуг у

Рис. 2. Платоспроможність споживачів за квінтільними групами, %

файлі мікроданих ОУЖД за I кв. 2013 р. побудовано розподіл домогосподарств у межах типу місцевості за ключовими характеристиками: тип домогосподарства, тип житла, кількість кімнат [3]. В результаті цього за найвищою частотою розподілів визначено групи домогосподарств, що спостерігаються найчастіше (рис. 3).

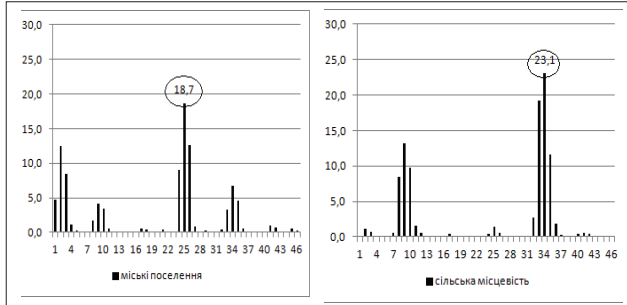

Рис. 3. Визначення типового споживача послуг

Отримані результати дозволяють зробити висновок, що в міських поселеннях до найтипівіших слід зарахувати 18,7% домогосподарств, а у сільській місцевості – 23,1%. Основними характеристиками цих домогосподарств є такі (див. також табл. 2):

1) типове домогосподарство, що проживає у міських поселеннях, складається з двох осіб, серед яких немає дітей віком до 18 років, проживає в окремій 2-кімнатній квартирі загальною площею 50 м²; у I кв. 2013 р. середній рівень доходу такого домогосподарства становив близько 3 845 грн на місяць, що дозволило зарахувати його до 20% найбагатшого населення України;

2) типове домогосподарство, що проживає у сільській місцевості, складається з двох осіб, серед яких немає дітей віком до 18 років, проживає в індивідуальному 3-кімнатному будинку загальною площею 50 м²; у I кв. 2013 р. середній рівень доходу такого домогосподарства становив близько 2 592 грн на місяць, що дозволило зарахувати його до 3-ї квінтільної групи за рівнем середньодушових грошових доходів.

Таблиця 2

Характеристики типового споживача житлово-комунальних послуг

	Міські поселення	Сільська місцевість
Тип домогосподарства	без дітей	без дітей
Тип житла	окрема квартира	індивідуальний будинок
Кількість кімнат	2	3
Загальна площа житла, м ²	50	50
Середній рівень доходу домогосподарства, грн/міс.	3 845,0	2 591,6
Середній розмір домогосподарства, осіб	1,9	1,9
Середньодушовий дохід, грн/міс.	2023,7	1364,0
Квінтільна (20-відсоткова) група за рівнем грошового доходу	5	3
Середні витрати на ЖКП, грн/міс.	480,3	253,9
Частка витрат на ЖКП, %	12,5	9,8

Як показано в таблиці 2, середні витрати на житлово-комунальні послуги для типового домогосподар-

ства у міських поселеннях майже вдвічі (1,9 рази) вищі, ніж для типового домогосподарства сільської місцевості, і становлять 480,3 грн проти 253,9 грн в місяць. Водночас частки витрат на ЖКП у структурі грошових доходів двох типів домогосподарств відрізняються лише на 2,7 в.п. та становлять 12,5% проти 9,8% відповідно. Варто також зауважити, що у I кв. 2013 р. майже третина типових споживачів послуг ЖКП отримували житлові субсидії та/або користувалися пільгами.

Суттєва різниця в обсягах витрат двох типових споживачів ЖКП в першу чергу пояснюється видами послуг, якими користуються домогосподарства. Так, 75% типових споживачів у міських поселеннях отримували всі централізовані послуги одночасно, в той час як серед типових споживачів у сільській місцевості існує значна диференціація у отриманні окремих послуг, а саме:

- майже всі 100% типових споживачів отримували послуги з електропостачання;

- послугами централізованого водопостачання користувалися 95,5% типових споживачів у міських поселеннях та лише близько чверті типових споживачів у сільській місцевості;

- близько 90% типових споживачів у міських поселеннях користувалися послугами централізованого водовідведення, в той час як серед типових споживачів у сільській місцевості відповідна частка становила лише 1,2%;

- послугами централізованого опалення не користувався жоден із типових споживачів у сільській місцевості, проте у типових споживачів, які проживають у міських поселеннях три чверті отримували зазначені послуги;

- послуги з постачання природного газу отримували 88,4% типових споживачів у міських поселеннях, які використовували його переважно для приготування їжі та підігріву воді. Серед типових споживачів у сільській місцевості природний газ використовував кожен другий споживач в основному для забезпечення функціонування індивідуальної системи опалення.

Проаналізовано частки витрат на ЖКП у грошовому доході для типових споживачів за умови зростання вартості житлово-комунальних послуг у 2 рази в I кв. 2015 р. та у 3 рази у I кв. 2016 р. (рис. 4).

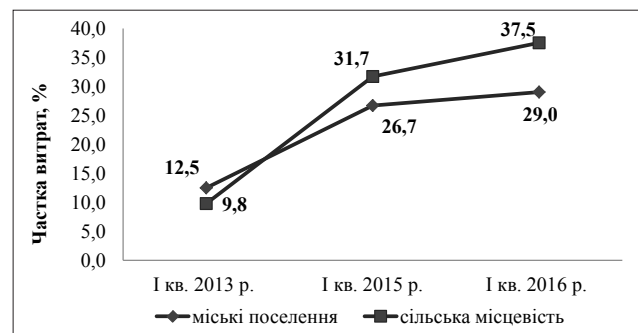

Рис. 4. Прогнозні частки витрат на ЖКП для типових споживачів

Так, при поступовому збільшенні тарифів на ЖКП для населення в цілому, частка витрат типового споживача в міських поселеннях зростає в 2,3 рази з 12,5% до 29,0%. Водночас частка витрат на ЖКП у структурі грошового доходу типового споживача у сільській місцевості зростає в 3,8 рази з 9,8% до 37,5%.

За умови реалізації запропонованих сценаріїв підвищення тарифів на ЖКП у I кв. 2016 р. слід очікувати, що кількість потенційних отримувачів житлових субсидій зросте в рази. Так, серед типових споживачів у міських поселеннях, частка домогосподарств, які сплачуватимуть за послуги ЖКП 15% і більше від грошового доходу, становитиме 85,4% у I кв. 2016 р., що у 2,2 рази більше порівняно з аналогічним періодом 2013 р. Серед типових споживачів у сільській місцевості частка домогосподарств, які сплачуватимуть за ЖКП 15% і більше від грошового доходу сім'ї, становитиме 69,0% у I кв. 2016 р., що у 2,8 рази більше ніж у I кв. 2013 р. Це означає, що кількість домогосподарств, які матимуть право на отримання житлової субсидії, може зрости мінімум в 2,2 рази у міських поселеннях та 2,8 рази у сільській місцевості.

Крім цього, варто взяти до уваги й уразливий прошарок домогосподарств, які сплачуватимуть за ЖКП від 10% до 15% грошових доходів. За результатами аналізу типових домогосподарств, у I кв. 2016 р., частка споживачів, які сплачуватимуть за послуги ЖКП від 10% до 15% грошового доходу, ймовірно складатиме близько 10% у міських поселеннях та близько 14% у сільській місцевості.

Висновки за результатами проведеного дослідження. Таким чином, резюмуючи вищевикладене, можна зазначити, що:

1) в Україні базовим джерелом інформації про рівень життя населення на мікрорівні є дані державного вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, структура масиву мікроданих якого уможливає аналіз та оцінку економічної доступності послуг, зокрема на основі частки витрат на ЖКП в структурі грошових доходів домогосподарств;

2) основним підходом, який може бути застосований для аналізу та оцінювання економічної доступності послуг на основі файлів мікроданих ОУЖД, є використання методу мікроімітаційного моделювання;

3) аналіз економічної доступності на мікрорівні дозволяє оцінити показники як по країні в цілому, так і для окремих груп домогосподарств, що дає можливість визначити частку споживачів, які вимушені платити за послуги «занадто багато», тобто платіжі яких перевищують базову норму за житло на рівні 15%;

4) у I кв. 2013 р. середня частка витрат на ЖКП становила 11,5% у грошовому доході домогосподарств. За умови зростання вартості ЖКП у 2 рази відповідна частка витрат збільшиться до 24,7% (у I кв. 2015 р.), а при зростанні вартості ЖКП у 3 рази – до 36,1% (у I кв. 2016 р.). Частка споживачів, що сплачуватиме за послуги ЖКП понад 10% грошового доходу сягне майже 90%. Наслідком цього стане стрімке зростання неплатежів та заборгованості. Тягар витрат за ЖКП змусить малозабезпечені сім'ї відмовлятися від життєво важливих товарів і послуг. Це також означає, що вже в I кв. 2015 р. право на отримання житлової субсидії з'явиться у близько 75% домогосподарств України, тож слід очікувати значного зростання навантаження на систему соціального захисту населення;

5) прогностичні оцінки платоспроможності домогосподарств залежно від місця проживання доводять, що підвищення вартості ЖКП в 3 рази найбільшою мірою позначиться на економічній доступності послуг для споживачів сільської місцевості, для яких частка витрат за послуги зросте в 4 рази. Головною причиною цього є використання індивідуальної сис-

теми опалення, для функціонування якої плата за природний газ становить близько 40% від вартості всіх ЖКП;

6) аналіз платоспроможності залежно від рівня доходу споживачів свідчить, що в I кв. 2013 р. абсолютні витрати на житлово-комунальні послуги 20% найбільш заможних домогосподарств були майже вдвічі вищими, ніж відповідні витрати 20% найбідніших домогосподарств. Підвищення вартості ЖКП у 3 рази головним чином позначиться на 20% найбідніших споживачів, частка витрат яких зросте в 3,7 рази, в той час як у 20% найбільш заможних споживачів відповідна частка зросте в 2,5 рази;

7) оцінка економічної доступності ЖКП для типових домогосподарств, визначених за такими ключовими характеристиками, як тип місцевості, тип домогосподарства, тип житла та кількість кімнат, у I кв. 2013 р. відрізнялася лише на 2,7 в.п. і вже на 8,5 в.п. у I кв. 2016 р. Більш доступними ЖКП є для типового споживача у сільській місцевості. Разом з цим при збільшенні тарифів на ЖКП в 3 рази, кількість типових домогосподарств, які матимуть право на отримання житлової субсидії, може зрости мінімум в 2,2 рази у міських поселеннях та 2,8 рази у сільській місцевості.

Таким чином, слід констатувати, що приведення тарифів на комунальні послуги до рівня економічно обґрунтованих, неминуче призведе до суттєвого скорочення економічної доступності послуг для населення та стрімкого зростання кількості одержувачів житлових субсидій. Тому необхідність розроблення дієвих заходів соціального захисту неплатоспроможного населення є вкрай актуальним завданням для державних органів влади.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Саріогло В.Г. Модернізація інформаційного забезпечення соціальної політики на основі мікроімітаційного моделювання / В.Г. Саріогло // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – № 2(16). – С. 128–135.
2. Саріогло В.Г. Оцінка платоспроможності домогосподарств України в умовах зміни тарифів на житлово-комунальні послуги / В.Г. Саріогло, М.Ю. Огай, О.Ю. Корчміт // Статистика України. – 2012. – № 4. – С. 42–46.
3. Оцінка змін соціально-демографічних процесів на основі макро- та мікромоделювання : звіт по НДР (заключний) / Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України. – № 0111U008929. – К., 2014. – 395 с.
4. Защита потребителей при реформировании городского сектора водоснабжения в Армении: платежеспособность и социальная защита домашних хозяйств с низким уровнем доходов : заключительный отчет / Совместная встреча Рабочей группы ВЕКЦА Водной инициативы ЕС, Сети по вопросам финансирования природоохранной деятельности и Водной сети Специальной рабочей группы по реализации ПДООС. (29 марта – 1 апреля 2005 г.). – Кишинев, 2005. – 143 с.
5. Підвищення рівня адресності програм соціальної допомоги в Україні / [Е.Д. Теслюк, Ф. Лейт, К. Петрина та ін.]; під заг. ред. Е.Д. Теслюк; Дослідження Світового банку. – К.: Світовий банк, 2010. – 112 с.
6. Рекомендації щодо вдосконалення системи соціального захисту споживачів житлово-комунальних послуг / Проект USAID «Реформа міського теплозабезпечення в Україні». – К.: Інститут місцевого розвитку, 2011. – 30 с.
7. Розроблення плану поступового переходу до соціально прийнятних економічно-обґрунтованих тарифів на теплову енергію (послуги централізованого опалення) та послуги централізованого постачання гарячої води та необхідного переліку заходів соціального захисту малозабезпечених громадян : звіт за проектом USAID «Реформа міського теплозабезпечення в Україні». – К.: Інститут місцевого розвитку, 2012. – 123 с.

8. Огай М.Ю. Методологія карток громадського звітування як інструмент оцінювання якості муніципальних послуг // Статистика України. – 2010. – № 2. – К., 2010. – С. 14–18.
9. Підходи до прогнозування рівня платоспроможності споживачів житлово-комунальних послуг / Статистика XXI століття: нові виклики, нові можливості : зб. матеріалів II Міжнародної науково-практичної конф. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2013. – С. 123–124.
10. Проведення аналізу та розроблення пропозицій щодо підвищення функціональних властивостей житла у частині доступності та екологічності : звіт по НДР (заключний) / ДП «Державний науково-дослідний інститут автоматизованих систем в будівництві» Мінрегіону України. – № 0111U010114. – К., 2011. – 324 с.
11. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2012 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) : Статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України. – 2013. – 377 с. – Ч. 1.
12. Основні заходи Уряду щодо соціальної підтримки сімей при оплаті житлово-комунальних послуг [Електронний ресурс] / Міністерство соціальної політики України, 2015. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/catalog?jsessionid=6D73B22DE2B19F0C751655790CE2D1AB.app1?cat_id=160234.